

NÁVRH NOVELY VODNÍHO ZÁKONA V OBLASTI HAVÁRIÍ NÁVRH METODICKÉHO POKYNU KE ZVLÁDÁNÍ HAVÁRIÍ

Mgr. Lukáš Záruba

Ing. Evžen Zavadil

Mgr. Martin Udatný, Ph.D.

Odbor ochrany vod

Setkání MŽP s vodoprávními úřady, Tábor 25. – 27.10.2021

OSNOVA

I. Návrh novela vodního zákona v oblasti havárií

- kompetence subjektů při řešení havárií
- „běžná“ havárie a havárie mimořádného rozsahu
- navýšení havarijního účtu kraje
- možnost schvalování provozních řádů ČOV VPÚ
- navýšení sankcí

II. Návrh Metodického pokynu ke zvládnutí havárií

- strategie připravenosti pro případy havarijního znečištění
- personální zabezpečení
- technické a materiální zabezpečení
- doporučené postupy a opatření při havárii
- minimalizace následků havárie

STÁVAJÍCÍ LEGISLATIVA

- vodní zákon č. 254/2001 Sb.
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému
- zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií
- zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

SUBJEKTY PODÍLEJÍCÍ SE NA ŘEŠENÍ HAVÁRIÍ

- vodoprávní úřady
- Česká inspekce životního prostředí
- složky integrovaného záchranného systému
- správce povodí nebo správce vodního toku
- Ministerstvo vnitra, hejtman, starosta ORP
- Ministerstvo zdravotnictví

20.9.2020

- havárie na řece Bečvě
- zasaženo rozsáhlé území vodního toku
- přesah ORP i krajů

KOMPETENCE

- řízení prací při zneškodňování havárie náleží VPÚ (§ 41 odst. 3 VZ)
- obecní úřad obce ORP
- krajský úřad při tzv. mimořádné situaci, kdy havárie přesáhne území správního obvodu ORP nebo možnosti obecního úřadu ORP (§ 107 odst. 1 písm. d) VZ)
- při řešení **běžných havárií** menšího rozsahu se jeví současná právní úprava jako **dostatečná**
- při řešení významných havárií (mimořádný rozsah, mimořádně závažné zhoršení jakosti povrchových vod) je **stávající úprava nedostatečná** a v případě havárií přesahujících území několika krajů rovněž **nejasná**
- praxe ukazuje, že VPÚ nejsou k řízení likvidačních prací při haváriích mimořádného rozsahu dostatečně vybaveny (personálně, odborně a materiálně)
- vodní zákon ani zákon o IZS navíc nestanovují přesný postup řešení havárií mimořádného rozsahu
- platná právní úprava kompetencí jednotlivých orgánů podílejících se na likvidaci havárií, jakož i na šetření jejich příčin a následků je pro praxi **nevyhovující a nejasná**
- nežádoucí dvojkolejnost oprávnění k ukládání opatření k nápravě v případě havárií, kdy dle současné úpravy může nápravná opatření ukládat jak VPÚ, tak ČIŽP

PŮSOBNOST KRAJSKÉHO ÚŘADU PŘI HAVÁRII § 107 odst. 1 písm. d) VZ

- havárie, která přesáhne území správního obvodu ORP, se bude vždy považovat za mimořádnou situaci ve smyslu § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona **a nastoupí působnost kraje**
- v případě havárie mimořádného rozsahu (mimořádná událost podle zákona o IZS), VPÚ (ORP nebo KÚ) bude toliko poskytovat součinnost a spolupracovat se složkami IZS, kterým v případě mimořádné události bude příslušet řízení prací na zneškodňování havárie.
- **mimořádná událost** podle zákona IZS je definována jako „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“
- **při „běžné“ havárii** její zneškodňování přísluší nadále VPÚ (ORP nebo KÚ),
- **novela staví najisto příslušnost krajských úřadů k řešení (nejen) havárií, které přesahují hranice správního obvodu jednoho kraje. Řídí se primárně dle místa, v němž se havárie projevila, sekundárně podle území, které bylo nejvíce zasaženo**

PŘÍPRAVA NOVELY VZ

úpravy příslušných ustanovení vodního zákona byly podrobně projednány a dohodnuty

odborná pracovní skupina (zřízená MŽP)

- Ministerstvo vnitra – GŘ Hasičského záchranného sboru ČR
- Ministerstvo zemědělství
- Povodí Moravy, s.p.
- Česká inspekce životního prostředí
- VPÚ (KÚ) - Zlínský kraj
- VPÚ (ORP) - Valašské Meziříčí

Hlavní novelizované části

- definice havárie mimořádného rozsahu
- navýšení krajského havarijního účtu
- odstranění dvojkoľejnosti oprávnění k ukládání opatření k nápravě v případě havárie (nově jen VPÚ)
- navýšení sankcí v oblasti havárií

DVA REŽIMY HAVÁRIE (§ 40 odst. 3 VZ)

„běžné havárie“

- řízení prací při zneškodňování havárie přísluší VPÚ (jako doposud)
- pro šetření příčin havárie součinnost ČIŽP, správce vodního toku nebo povodí, nebo Policie ČR

havárie mimořádného rozsahu

- mimořádná událost a řešit podle zákona o IZS
- zneškodňování havárie řídí Hasičský záchranný sbor ČR, který postupuje podle zákona o IZS
- v hraničních případech, kdy nebude možné charakter havárie v daný okamžik jednoznačně posoudit jako havárii mimořádného rozsahu, provede HZS ČR zásah tak, jako by se o tento druh havárie jednalo
- při zneškodňování havárie mimořádného rozsahu povinně spolupracuje s HZS VPÚ příslušný podle místa vzniku havárie.

Šetření příčin havárie

- kompetence VPÚ k šetření příčin „běžné“ havárie i havárie mimořádného rozsahu
- **příslušný je ten VPÚ, v jehož správním obvodu havárie vznikla**
- VPÚ si může k šetření havárie vždy vyžádat součinnost ČIŽP, správce vodního toku nebo povodí, nebo Policie ČR

DEFINICE HAVÁRIE MIMOŘÁDNÉHO ROZSAHU (§ 40 odst. 3 VZ)

Značný únik závadné látky

- podle nakládání se závadnými látkami ve větším rozsahu (havarijní vyhlášce č. 450/2005 Sb.)

Významný úhyn ryb nebo dalších vodních živočichů

- pozorovatelná mortalita sledovaných organismů významně přesahuje běžný stav, tj. počet uhynulých organismů se z jednotek kusů skokově zvýší na stovky kusů.

Poškození vodního ekosystému vyžadující následné provedení opatření k nápravě ve značném rozsahu

- poškození vodního ekosystému charakterizované nutností provedení následných opatření k nápravě v hodnotě nejméně 1 000 000 Kč (ve smyslu § 138 trestního zákoníku)
- o stav, kdy je nutné technickými prostředky odstranit veškeré nebo významnou část uniklého znečištění tak, aby byl umožněn návrat vodního ekosystému do stavu před havárií (může se jednat o vytěžení kontaminovaného sedimentu, odstranění ropných látek zachycených na březích vodního toku)

Zhoršená jakost vody způsobená havárií může ohrozit zásobování pitnou vodou

- situace, kdy uniklá látka uniklá při havárii může ohrozit zdroj surové vody (vodárenská nádrž, akumulace podzemní vody)

Ohrožení životů nebo zdraví lidí nebo hrozí značné škody na majetku podle trestního zákoníku

- definice v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Navržené obecnější pojmy mají odlišit mimořádnou havárii od jednorázových úniků závadných látek, od situací nevyžadujících následné opatření k nápravě.

POVINNOSTI PŘI HAVÁRII

§ 41 odst. 1

- ten, kdo způsobí havárii nebo zjistí havárii, je povinen ji neprodleně **hlásit HZS ČR**

§ 41 odst. 2

- původce havárie je povinen činit bezprostřední opatření k odstraňování příčin a následků havárie. Přitom se řídí schváleným havarijním plánem, popřípadě **pokyny VPÚ nebo HZS ČR**

§ 41 odst. 6

- povinnost původce havárie na výzvu orgánů spolupracovat a uhradit náklady spojené se zneškodňováním havárie. Pokyny původci havárie bude udělovat VPÚ a HZS ČR. Možná je další účast orgánů (správce povodí, správce vodního toku ČIŽP), jejichž činnosti budou koordinovány s pokyny VPÚ a ČIŽP
- Pokud není původce znám nebo sám schopen zásah provést, činí tyto úkony HZS ČR v rámci záchranných a likvidačních prací

§ 41 odst. 7

- povinnost zúčastněných osob na zneškodňování havárie poskytovat potřebné údaje (druh a množství uniklé ZL množství zachycené závadné látky, množství odtěžené zeminy) VPÚ a HZS ČR, případně ČIŽP

NAVÝŠENÍ KRAJSKÉHO ÚČTU (§ 42 odst. 4 VZ)

- negativní zkušenost VPÚ s uvolňováním prostředků ze zvláštního účtu kraje
- hrazení nákladů na provedení nápravných opatření uložených VPÚ odborně způsobilým subjektům ze **zvláštního účtu kraje**
- odlišné provádění úhrady ze strany kraje
- zdlouhavé schvalování uvolnění požadované částky z účtu kraje.
- časová prodleva zabezpečení nezbytných nápravných opatření a k prodloužení trvání závadného stavu, a tím i ke zvýšení míry rizika pro životní prostředí, nebo prodražení realizace nápravných opatření
- **navržená úprava proto přesněji definuje způsob žádosti o poskytnutí prostředků z tohoto účtu**
- **zdůraznění časové naléhavosti celého úkonu.**
- **žádost VPÚ by měla být krajem považována za nárokovou.**
- **vzhledem k tomu, že nynější částka finančního limitu 10 000 000 Kč v některých případech nestačí ani na realizaci jednoho opatření, je navrženo její navýšení na částku 20 000 000 Kč.**

MOŽNOST SCHVALOVÁNÍ PROVOZNÍCH ŘÁDŮ ČOV VPÚ (§ 59)

- vrácení možnosti schvalování provozních řádů vodních děl VPÚ
- povinnost existovala ve vodním zákoně do jeho novelizace v roce 2010
- v současné době si vlastníci či provozovatelé ČOV provozní řády zpracovávají a schvalují sami dle aktuální potřeby bez kontroly VPÚ (**negativní vliv na dosahované hodnoty na odtoku z ČOV i na stabilitu procesu čištění, riziko vzniku havárie**)
- **VPÚ může uložit vlastníkovi vodního díla zpracovat a předložit ke schválení pracovní provozní řád vodního díla pro čištění odpadních vod s povoleným množstvím vypouštěných odpadních vod větším než 6 000 m³/rok.**
- VPÚ může též **stanovit podmínky**, za kterých rozhodnutí o schválení vydá, a **lhůtu** k předložení nebo k předloženému provoznímu řádu uložit provést doplnění nebo jiné úpravy. Dále může uložit provést **změnu** schváleného provozního řádu vodního díla a jeho předložení ke schválení.
- provozní řád schvaluje vodoprávní úřad **na časově omezenou dobu**
- **posunutí účinnosti od 1.7.2023** (souslednost s novým stavebním zákonem a změnovým zákonem)
- provozní řády zpracované podle zákona č. 254/2001 Sb., ve znění účinném přede dnem 1. 7. 2023 se považují za schválené

ZVÝŠENÍ HORNÍ HRANICE POKUT U VYBRANÝCH PŘESTUPKŮ FYZICKÉ OSOBY

vypouštění odpadních vod s obsahem nebezpečných závadných látek bez povolení

- zvýšení horní hranice pokuty **ze 100 000 Kč na 500 000 Kč (§ 116 odst. 5)**
- OV s obsahem NZL představují oproti běžným splaškům zvýšené riziko pro vodní prostředí a jejich vypouštění bez povolení představuje zvýšené riziko vzniku havárie, má vyšší společenskou škodlivost, což je třeba promítnout i do možnosti uložení vyšší sankce.

porušení povinností při zacházení se závadnými látkami (§ 122)

- **nevedení záznamů** o ZNZL látkách, s nimiž FO zachází **nebo jejich neposkytnutí příslušným orgánům** (§ 122 odst. 7 a 8) **z 50 000 Kč na 100 000 Kč**
- **zacházení se ZL bez schváleného havarijního plánu** (podle § 39 odst. 2 písm. a) – zvýšení **z 200 000 Kč na 500 000 Kč**
- **FO zacházející se ZNZL/NZL/ZL ve větším rozsahu/ nebo zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím nesplní některou z povinností podle § 39 odst. 4** (např. provádění zkoušek těsnosti) – **zvýšení z 500 000 Kč na 1 000 000 Kč**
- **NZL představují zvýšené riziko pro vodní prostředí**, a pokud je s nimi nakládáno v rozporu s § 39, dochází ke **zvýšené pravděpodobnosti vzniku havárií**
- **Havarijní plán je zásadním dokumentem pro prevenci havárií.** Dodržování havarijního plánu a vedení přesné evidence NZL má zásadní význam při zjišťování příčin a likvidaci následků havárie. Navržené zvýšení sankcí bude mít výrazný preventivní účinek

ZVÝŠENÍ HORNÍ HRANICE POKUT U VYBRANÝCH PŘESTUPKŮ PRÁVNICKÉ OSOBY A FYZICKÉ OSOBY PODNIKAJÍCÍ

vypouštění odpadních vod s obsahem nebezpečných závadných látek bez povolení anebo v rozporu s povolením (§ 125a odst. 4 a § 125c odst. 7)

- zvýšení horní hranice pokuty **z 5 000 000 Kč na 25 000 000 Kč**
- odpadní vody s obsahem NZL představují oproti běžným splaškům zvýšené riziko pro vodní prostředí a jejich vypouštění bez povolení nebo v rozporu s povolením představuje zvýšené riziko vzniku havárie. Toto protiprávní jednání tedy představuje i vyšší společenskou škodlivost, což je třeba promítnout i do možnosti uložení vyšší sankce.
- Zvýšení horní hranice pokuty na pětinasobek zde (a též u § 125c odst. 7) byla zvolena i s ohledem na nový **zákon o odpadech** (č. 541/2021 Sb.), kde je za srovnatelně společensky škodlivé jednání možné uložit pokutu ve výši až 25 000 000 (např. nakládání s odpadem mimo zařízení určené pro nakládání s daným druhem a kategorií, soustřeďování neodděleně nebezpečné odpady, mísení nebezpečných odpadů bez povolení)

Porušení povinností při zacházení se závadnými látkami (§ 125 g)

- **Nevedení záznamů o ZNZL nebo jejich neposkytnutí příslušným orgánům (§ 125g odst. 7 a 8)**
zvýšení ze 100 000 Kč na 500 000 Kč
- **zacházení se ZL bez schváleného havarijního plánu – zvýšení z 500 000 Kč na 2 000 000 Kč**
- **Neplnění některé z povinností podle § 39 odst. 4 VZ (např. provádění zkoušek těsnosti – zvýšení z 1 000 000 Kč na 5 000 000 Kč**
- **Havarijní plán je zásadním dokumentem** pro prevenci havárií. Dodržování havarijního plánu a vedení přesné evidence NZL má zásadní význam při zjišťování příčin a likvidaci následků havárie. Navržené zvýšení sankcí bude mít výrazný preventivní účinek.

ZVÝŠENÍ HORNÍ HRANICE POKUT U VYBRANÝCH PŘESTUPKŮ PRÁVNICKÉ OSOBY A FYZICKÉ OSOBY PODNIKAJÍCÍ

Porušení povinností při haváriích (§ 125h)

- doplnění **zcela nové skutkové podstaty pro původce havárie** - již samotné způsobení havárie je nutné považovat za přestupek, což dosavadní znění vodního zákona nereflektuje.
- Původci havárie, který je PO či FOP (§ 40 odst. 1) - až do výše **1 000 000 Kč** (nejde-li o havárii způsobenou **únikem provozních kapalin po dopravní nehodě** na pozemní komunikaci)

Původce neohlásí neprodleně havárii (§ 125 h odst. 1 písm. b)

- Za tento přestupek bude možné nově uložit pokutu ve výši **až 5 000 000 Kč (oproti stávajícím 500 000 Kč = 10x zvýšení)**

Původce neprovede opatření ke zneškodňování havárie

navrhuje zvýšení horní hranice pokuty pro **toho, kdo neučiní opatření ke zneškodňování havárie až na 2 000 000 Kč (oproti stávajícím 500 000 Kč = 4x zvýšení)**.

- zásadní činnosti pro bezprostřední odvrácení následků havárie. Zvláště neohlášení havárie původcem představuje způsob, jakým se původce může snažit vyhnout zodpovědnosti za havárii a likvidaci jejích následků, sazba pokuty musí být proto dostatečně odstrašující, aby k tomuto jednání nedocházelo.

NÁVRH METODICKÉHO POKYNU OOV MŽP KE ZVLÁDÁNÍ HAVÁRIÍ

Metodický pokyn popisuje možnou přípravu a činnosti VPÚ (ORP a KÚ)

- týká se havarijního znečištění **na povrchových vodách**
- zahrnuje **činnosti správců povodí (SPP)** případně **správců vodního toku (SVT)** při havárii
- relevantní **současná právní úprava** a kompetence při havárii (kapitola 2)
- **přípravenost VPÚ na řešení havarijních situací** (informační, evidenční, technické, materiální zabezpečení a také personální zabezpečení); kapitola 3
- zásady **efektivního postupu VPÚ řídicího práce při zneškodňování havárie** (kapitola 4)
- způsob **ohlašování** potenciální havárie, popis havárie a **přenos informace**
- činnost VPÚ při vlastní havárii, **koordinace** s dalšími VPÚ, **spolupráce** s IZS, SPP (SVT), ČIŽP
- postupy pro bližší určení typu, rozsahu a možného zdroje havarijního znečištění, což zahrnuje zásady pro pozorování prioritních ukazatelů a prvotní analýzy v terénu, strategii vzorkování, provádění samotného odběru, transport a uchovávání vzorků

Přílohy metodiky

- analytické metody v terénu (Příloha 1)
- vzory havarijních protokolů (Příloha 2)
- příklady vlivu havárií na ryby (Příloha 3).

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA A ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ KOMPETENCÍ

- vodní zákon č. 254/2001 Sb., prováděcí havarijní vyhláška č. 450/2005 Sb
- VPÚ podle platné právní úpravy náleží řízení prací při zneškodňování havárie (§ 41 odst. 3 VZ)
- z povahy věci vždy **spojené se šetřením** (zjišťováním příčin) **vzniku havárie**
- Příslušným VPÚ je obecní úřad obce s rozšířenou působností (VPÚ ORP)
- při mimořádné situaci, kdy havárie přesáhne území správního obvodu ORP nebo možnosti obecního úřadu ORP je příslušný krajský úřad (§ 107 odst. 1 písm. d) VZ)
- stávající vodní zákon neupravuje kompetence orgánů státní správy v situaci, kdy havárie přesahuje území jednoho kraje.
- Lze doporučit, aby v takovém případě řešení této havárie převzal VPÚ (KÚ), ve kterém je potřeba vykonat **rozhodující část činností** při zneškodňování havárie. Zpravidla tak půjde o kraj, který s řízením prací při zneškodňování **havárie započal, protože se zde havárie poprvé projevila**.
- Dojde-li k havárii mimořádného rozsahu, která může závažným způsobem ohrozit životy nebo zdraví lidí nebo způsobit značné škody na majetku, platí při zabraňování škodlivým následkům havárie **přiměřeně ustanovení o ochraně před povodněmi** (§ 41 odst. 4 VZ).
- Přiměřená aplikace § 77 odst. 4 – 6 VZ, tzn. VPÚ (KÚ) tak může při havárii činit opatření a vydávat **operativní příkazy k zabezpečení ochrany před následky havárie (nevztahuje se správní řád)**
- VPÚ při řešení havárie spolupracuje se složkami IZS, SPP a s ČIŽP
- **ČIŽP** (§ 41 odst. 1 a § 112 odst. 1 písm. d) VZ)
- **Spolupráce SPP a SVT** (§ 47 odst. 2 písm. g) VZ a § 10 vyhlášky č. 178/2012 Sb. o významných vodních tocích)

STRATEGIE PŘIPRAVENOSTI PRO PŘÍPADY HAVARIJNÍHO ZNEČIŠTĚNÍ VOD

Pro efektivní zvládnání havárií je vhodné, aby VPÚ

disponoval **seznamy zařízení**, která nakládají se ZL, a jsou schopny vyvolat havárii

- VPÚ (KÚ) ve spolupráci s VPÚ (ORP) vytvoří aktuální seznam zařízení pro daný kraj, která mohou potenciálně schopny vyvolat havárii
- zdrojem informací budou havarijní plány těchto zařízení
- v rámci připravenosti musí VPÚ mít aktuální HP potenciálních původců havárie k dispozici.

disponoval **seznamem výpustí** odpadních a dešťových vod do toku

- seznam vytvoří SPP (SVT) ve spolupráci s VPÚ
- všechny výpusti by měly mít přiřazeny GPS souřadnice a také zakresleny v mapě VPÚ (ORP)
- součástí seznamu výpustí OV by mělo být také kvalitativní složení vypouštěných OV
- zdrojem informací budou povolení k vypouštění OV do vod povrchových nebo provozně technická evidence SPP a SVT.

předem určil **sít odběrných profilů**

- předem vybere VPÚ ve spolupráci s SPP (SVT), HZS ČR a ČIŽP
- připraví vhodná místa pro odběr vzorků při havárii na vodním toku
- pracovníci VPÚ zasahující při havárii musí být seznámeni s lokalizací těchto profilů

STRATEGIE PŘIPRAVENOSTI PRO PŘÍPADY HAVARIJNÍHO ZNEČIŠTĚNÍ VOD

Pro efektivní zvládání havárií je vhodné, aby VPÚ

měl uzavřenou **dohodu s akreditovanou laboratoří SPP** (odběr a rozbor vzorků)

- laboratoř SPP by měla být schopna provést analýzu mimo běžnou pracovní dobu.
- laboratoř SPP musí být schopna stanovit většinu klíčových potenciálních polutantů, tedy ekotoxických látek, vyskytujících se v zařízeních lokalizovaných v oblasti daného toku, ve významných množstvích (určuje se dle havarijních plánů zařízení).
- vhodná je možnost dalších specializovaných stanovení, (skladba makrozoobentosu a hydrobiologické rozборы uhynulých organismů)
- rozsah analýz určí VPÚ na základě informací z havarijních plánů

pro evidenci všech provedených činností VPÚ slouží **havarijní kniha**

- měl by vést každý VPÚ
- evidence veškerých úkonů provedených při havárii včetně veškerých činností, které si VPÚ vyžádá od spolupracujících subjektů (zejména HZS ČR, ČIŽP a SPP)
- podle musí být možná rekonstrukce postupu všech složek zasahujících při likvidaci havárie.
- ideálně listinná forma knihy s pevnou vazbou a nepřerušným číslováním stránek.

PERSONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

- pro zvládnutí havárií a jejich následků je nezbytné, aby VPÚ jako orgán koordinující zmáhání havárie (ORP/KÚ) zabezpečil nepřetržitou dostupnost pracovníků VPÚ s možností havarijního zásahu, a to i v době **mimo standardní pracovní dobu úřadů**
- **způsob a rozsah** zajištění dostupnosti na jednotlivých VPÚ (ORP) **by měl stanovit VPÚ (KÚ)** s ohledem na místní podmínky četnost rizikových zařízení schopných vyvolat havárii, charakter toků)
- pokud havárie nastane na území ORP, které nebude v danou dobu držet dostupnost pro řešení havárie, **jedná se o mimořádnou situaci**, (§ 107 odst. 1 písm. d) VZ) mimo možnosti VPÚ (ORP) **a nastupuje proto příslušnost VPÚ (KÚ)**
- Činnost zaměstnance VPÚ zabezpečujícího nepřetržitou dostupnost spočívá v přijímání informací o událostech s možným dopadem na vodní prostředí prostřednictvím **pohotovostního mobilního telefonu**. Tento zaměstnanec po přijetí takovéto informace na základě konkrétních skutečností posoudí nutnost a efektivitu účasti dalších dotčených subjektů (HZS ČR pokud již není na místě, ČIŽP a SPP) na řešení mimořádné události na místě
- Zaměstnanci VPÚ, u nichž se očekává možnost zapojení do řešení havarijního stavu, **jsou pravidelně odborně školeni** v postupech při havárii (doporučeno ze strany KÚ)

TECHNICKÉ A MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

- technické zabezpečení musí být k dispozici **v co nejkratším čase**, aby jej bylo možno využít **bezprostředně po zjištění havárie**
- pracovník VPÚ vyjíždějící na místo havárie musí být vybaven **pohotovostním mobilním telefonem s GPS navigací a fotoaparátem**. Dále je vhodné disponovat **mapovými a informačními podklady obsahujícími předem vybrané výše specifikované odběrné profily, potenciální zdroje kontaminace a očekávané kontaminanty v nich**

VPÚ by měl mít k dispozici

- **dopravní prostředek** schopný transportu osob a základního vybavení na místo havárie
- **prostředky k odběru vzorků vody, sedimentů a uhynulých ryb; teploměr, chladničku**
- **základní analytické vybavení (pH metr, konduktometr, oxymetr, vybrané analytické sety)**
- zaměstnanec VPÚ, který bude provádět odběr vzorků, musí být pro tuto činnost **proškolen** (tento odběr není považován za akreditovaný odběr)
- mobilní analytické vybavení VPÚ slouží pro rychlé a orientační stanovení kvalitativního složení vzorků odebrané vody a slouží především k rychlému určení zdroje kontaminace.
- **analýza provedená zaměstnancem VPÚ nenahrazuje odběr vzorků a analýzu v akreditované laboratoři SPP**

DOPORUČENÉ POSTUPY A OPATŘENÍ PŘI HAVÁRII

Informace o možné havárii a zásady přenosu informace

- obecně jsou definovány v § 41 vodního zákona a v § 7 havarijní vyhlášky
- **kontakty** na konkrétní dotčené subjekty (IZS, VPÚ, ČIŽP) **jsou nedílnou součástí havarijního plánu**
- veškeré činnosti týkajících se zneškodňování havárie jsou vedeny v havarijní knize
- klíčovým **aktérem a koordinátorem komunikace je VPÚ** příslušné ORP. Dojde-li k oznámení havárie na jiný orgán, např. HZS ČR, Policii ČR, ČIŽP či SPP, tento ji oznámí k havárii místně příslušnému VPÚ
- v případě rizika **přeshraničního vlivu havárie** se postupuje dle příslušného dokumentu příslušné komise pro hraniční vody a VPÚ též informuje Ministerstvo životního prostředí
- předávané **informace o havárii** (typ a velikost havárie, ZL pokud jsou známy, projevy havárie a možná závažnost účinků a místo havárie, případně místo zjištění havárie)
- informace o havárii mohou být podány **na několik míst**, je nutné, aby tyto informace byla předána **příslušnému VPÚ**
- důležitou součástí řešení havárie je i **varování obyvatelstva** a případně dalších subjektů, **varování zajišťuje HZS ČR kraje** ve spolupráci s **příslušnými obcemi**

PRVOTNÍ ŠETŘENÍ A ROZHODNUTÍ O REAKCI

Ověření informace

- **provádí VPÚ** (rozhodnutí, zda se skutečně jedná o havárii nebo o situaci s minimálními dopadem)
- při ohlášení havárie původcem, pozorovatelem či jiným subjektem si VPÚ vyžádá **informace o druhu uniklé látky, o provedených nápravných krocích**, zda je postupováno dle havarijního plánu
- **posoudí nutnost spolupráce** s IZS, SPP (SVT) a ČIŽP

Rozhodnutí o typu reakce, řízení a koordinace prací

- plně v kompetenci příslušného VPÚ
- rozhodnutí o závažnosti havárie a zahájení činností na základě **intenzity projevů havárie (zbarvení vody, viditelné znečištění** (ropné látky nebo jiné znečištění plovoucí na hladině), **úhyn vodních organismů**, intenzivní **zápach** aj.)

Pokud šetření indikuje nutnost zásahu, VPÚ okamžitě zahájí činnosti

- **odběr vzorků (provede laboratoř SPP)**; v případě nebezpečí z prodlení tento odběr provedou pracovníci VPÚ, kteří rovněž provedou orientační analýzy na místě.
- Další nezbytné činnosti specifikuje havarijní vyhláška. K zajištění těchto nezbytných činností si VPÚ může vyžádat účelnou spolupráci složek HZS, SPP či ČIŽP. Zástupce VPÚ dané činnosti řídí a operativně konzultuje a kooperuje se všemi zúčastněnými složkami

O všech provedených rozhodnutích, opatřeních a činnostech v souvislosti s havarijním znečištěním vod VPÚ vede **zápis v havarijní knize** (i v případě vyhodnocení situace jako nevýznamné zasažení recipientu a nezahájení činností)

STRATEGIE ODBĚRU VZORKŮ - DETEKCE MÍSTA VNOSU ZNEČIŠTĚNÍ DO RECIPIENTU

- **zásadní je správný způsob odběru vzorků vod** (možné ovlivnění hodnot stanovovaných parametrů)
- při odběru vzorků se postupuje zejména podle norem řady **ČSN ISO 5667**
- pro detekci příčin havárie má zásadní význam **nalezení místa vniku havarijního znečištění** do recipientu
- pro potřeby detekce příčin havárie se volí **účelové odběrové profily** (doplňují předem stanovenou síť odběrových profilů)
- pozorování hlavních indikátorů znečištění v toku a odběry vzorků mohou být doplněny odběrem **makrozoobentosu** v těsné blízkosti potenciálních míst vniku znečištění
- výsledky šetření na místě se zapisují do **havarijních protokolů**, které jsou přílohou **havarijní knihy**

EXTERNÍ PODPORA

- pro VPÚ zásadní využití **vodohospodářský dispečink SPP a ČIŽP** (havarijní pohotovost)
- místa pro ohlášení havárie pro ohlášení havárie
- disponují informačními zdroji (přehledy o potenciálních zdrojích znečištění v daném povodí)

vodohospodářský dispečink SPP

- disponuje informacemi o dlouhodobé průměrné jakosti vod a jejími trendy, hydrologii
- má obecnou znalost poměrů ve spravované části povodí.
- má obvykle jednoduchý modelovací software pro odhad pohybu znečištění tokem
- vede evidenci všech mimořádných stavů

MINIMALIZACE NÁSLEDKŮ HAVÁRIE

- zahajuje VPÚ současně se zjišťováním typu, rozsahu a zdroje kontaminace
- cílem zneškodnění havárie je **dosažení jakosti povrchové vody na úroveň obvyklou před havárií**

Odstraňování příčin

- zavření ventilů, zaslepení potrubí, oprava nádrží, odčerpání zbytků ZL z porušených obalů, cisteren, skladovacích a přepravních nádrží nebo přeložení zbytků ZL z dopravních prostředků a kontejnerů
- VPÚ započne s koordinací činností ke snižování dopadů havárie, tedy se zneškodňováním havárie ve smyslu havarijní vyhlášky po projednání s ČIŽP, SPP (SVT)

Doporučené způsoby zneškodňování

- použití norných stěn pro plovoucí polutanty,
- nadlepšování průtoků ve vodních tocích, a provzdušňování vody v toku,
- použití pevných sorbentů

Účelový monitoring jakosti povrchových vod v dotčeném území

- ověření účinnosti a úplnosti zásahu po celou dobu prací
- podrobnosti tohoto monitoringu určí podle potřeby VPÚ v rámci řízení prací při zneškodňování havárie.

Při odstraňování následků havárie má být dosaženo

- odstranění a zneškodnění zachycených ZL, sorbentů, kontaminovaných zemin,
- zachycení a následné odstranění uhynulých ryb, jiných vodních živočichů, popřípadě rostlin
- odstranění následků provedených opatření na pracovních plochách, budovách a zařízeních.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Martin.Udatny@mzp.cz

Seminář pro vodoprávní úřady

Tábor, Hotel Palcát, 25. – 27. října 2021

Ministerstvo životního prostředí

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ